

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.н. Венцислав Димов

на дисертация за присъждане на ОНС „доктор” по професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство (процедура към Института за изследване на изкуствата, БАН)

Автор: Дзана Видева Иванова

Тема на дисертацията: „Италианската MUSICA LEGGERA и българската естрадна песен до края на 80-те години на XX век — аспекти на влиянието“.

Научен ръководител: Проф. д-р Росица Драганова

1. За докторанта

Познавам Дзана Иванова от зачисляването ѝ за редовен докторант в Сектор „Музика“ на ИИИЗк-БАН (2020 г.). От представената биографична справка става ясно, че тя има разнопосочни интереси и образователни квалификации (музикална школа – пиано; завършено средно образование в музикална паралелка на профилирана гимназия; образователно-квалификационна степен „бакалавър“ и „магистър“ – Технически университет, София; ОКС „магистър“ – ФКНФ на СУ „Св. Кл. Охридски“). По време на обучението като редовен докторант към Института за изследване на изкуствата, БАН (01.01.2020 – 01.01.2023, когато е отчислена с право на защита) тя участва активно в научния живот на Института: оценявал съм положително нейни доклади, статии и текстове като редактор на сборника „Изкуствоведски четения“, като водещ докторантски курс по Антропология на популярната музикална култура и медиите, който тя завърши с отлична оценка. Забелязвал съм и някои нейни научно-приложни дейности (като автор в Платформа за изкуствата на ИИИЗк-БАН и др.). Предложените от докторантката материали по защитата отговарят на минималните национални изисквания, заложиени в ЗРАСРБ и надхвърлят тези в таблиците на НАЦИД.

2. Представяне на труда: обща характеристика

Рецензирианият дисертационен труд „Италианската MUSICA LEGGERA и българската естрадна песен до края на 80-те години на XX век — аспекти на влиянието“ с

автор Дзана Видева Иванова е с общ обем от 260 страници, от тях основен текст на дисертацията – 143 страници, приложения (интервюта) и източници – 117 страници (библиография от 79 заглавия на кирилица и 19 на латиница, както и архивни и електронни източници – общо 37 единици). Авторефератът е с обем 40 страници.

Текстът на дисертацията е структуриран в увод, три глави и заключение. В увода се изясняват причините за избора на темата и нейната значимост и актуалност, обект и предмет на изследването, научните цели и задачи, изборите на методология и структура на разработката. Ще отбележа амбициозната задача да се избере явление, което идва отвън, „от Запад“, но се разгръща през десетилетията на „затвореното общество“ на държавния социализъм (от 50-те до 80-те години на XX век) в България. Сред целите на автора е да се опише един недостатъчно проучен обект (италианските влияния върху българската естрада), но и да се анализират причините за такова влияние през възгледите на участници в културните процеси: „меломани и професионални музиканти“.

Първа глава, озаглавена „Musica Leggera и нейното значение“, въвежда в темата, като съчетава терминологични уточнения, подкрепени с базисни библиографски отправки, с изводи за културното влияние и неговите агенти. Частите: „Терминът Musica Leggera и сходни термини“, „Musica Leggera – произход, същност, медийност“, „Ролята на фестивала в Санремо и звукозаписните компании“ и „Успехът на италианските urlatori – символ на младежката еманципация и на икономическия растеж в края на 50-те – началото на 60-те години на XX век“ предлагат плътно диахронно описание на обекта, което във финала на главата завършва с изводите, че Musica Leggera става част от световната музикална и медийна индустрия още през 60-те години на XX в. и „общодостъпността“, „масмедийността“ и „разпознаваемостта“ говорят за нейната глобална културна роля.

Втора и трета глава на дисертацията проследяват влиянието на Musica Leggera върху българската естрада през два обособени периода от втората половина на XX век. Богатата информация, подредена хронологично и анализите в тях правят тези две глави базисни за дисертационния труд. Втора глава „Влияние на Musica Leggera върху българската естрада през 50-те – 60-те години на XX век“ включва обзор на развитието на естрадната музика в България; интерпретации на влиянието на Musica Leggera върху репертоара на българските естрадни изпълнители; върху изпълнителския маниер/стил и

сценичното поведение; мястото на тази музика в „новосъздадените държавни институции“. Трета глава, наречена „Влияние на Musica Leggera върху българската естрада през 70-те – 80-те години на XX век“, включва раздели за италиански изпълнители с рецитали на „Златния Орфей“; ролята на продукцията на „Балкантон“ за италианското влияние; изпълнители и формации, повлияни от Musica Leggera през периода (Йорданка Христова, Маргарита Хранова, Орлин Горанов, „Тоника“, „Трамвай номер 5“ и др.); някои прояви и тенденции на това влияние в дейността на композитори и аранжори (Александър Бръзицов, Развигор Попов, Стефан Диомов и др.). Важна част в тази глава е опитът за проектиране на процеси и фигури в популярно-музикалното италианско влияние върху по-широкия екран на възгледи за естрадата през 70-те и 80-те години на XX век.

Заключението обобщава изводите, предложени след всяка от главите и отговаря на поставените базиси и перспективи на изследването (теза, цели и задачи и т.н.) в увода. Сред най-важното, направено от автора, са изведените аспекти на италианското въздействие: влияние върху репертоара и изпълнителската практика (динамиката на изпълнителските формации) и интерпретация (начин на пеене, изпълнителски маниер, сценично поведение); влияние върху създаване и оформяне на авторски музикален продукт (напр. някои характеристики на песента – мелодико-хармонични особености, ритъм, аранжирмент); влияние върху рецепцията на публиката (ролята на международния фестивал „Златния Орфей“ и медийните му екрани, на звукозаписна компания „Балкантон“).

Авторефератът представя коректно същността на дисертацията, извежда приносите на труда и информира за публикациите на докторанта по темата на дисертацията (шест публикации в научна периодика и сборници през периода 2021-2023 г.).

3. Приноси и значимост на разработката

Автосправката за приносите на дисертацията „Италианската MUSICA LEGGERA и българската естрадна песен до края на 80-те години на XX век — аспекти на влиянието“, включена от Дзана Иванова в заключението на дисертацията и в автореферата, очертава основните приноси на труда в шест посоки: 1). Първо системно научно изследване на влиянието на италианската популярна култура върху българската естрадна песен; 2). В първата глава за спецификата на Musica Leggera са въведени непознати в българската литература италиански изследвания; 3). Периодизация на италианското влияние върху

българските естрада и артисти; 4). Направени за целите на труда интервюта с участници в процесите; 5). Теза за динамиката на влиянието на Musica Leggera – отначало „естетически и изпълнителски модел“ за подражание, по-късно творческо преработване и съчетаване, в резултат на което има „оригинално българско звучене, в които само мелодичността остава белег на италианската песенна традиция“; 6). Научно-приложна и информативна стойност: издирване и описание на български кавър версии, представени като таблица със 144 заглавия на италиански мелодии и техните български варианти в Приложение № 1.

Приемам предложените от докторанта шест посоки, които очертават приносите на работата, с уговорка, че биха могли да се пренаредят и типологизират: научни приноси, свързани с избор на темата и предлагана от автора нова информация (фактологичен материал); научни приноси, свързани с нова интерпретация на подбрани и систематизиран материал: научно-приложни аспекти. Като обобщение на тези три генерални посоки на шестте изведени приноса могат да се посочат следните достойнства на дисертацията. Трудът има както музикологическа, така и културологична стойност; притежава информативност и иновативност; съдържа данни, издирени от автора и в повечето случаи представени за пръв път; тази информация е структурирана по начин, който показва умения за диахронно, типологично и системно мислене. Авторът притежава компетентност и осведоменост, познава изследваното явление и научните му прочити от български и италиански автори. Изводите са аргументирани, въвеждат вътрешна периодизация в явлението, свързана с исторически, социо-културни, естетически аспекти.

4. Бележки и препоръки

Дисертационният труд на Дзана Иванова предлага богата информация, която със систематизацията на автора разгръща и аналитичен потенциал. Перспективите за бъдещо публикуване на текста като монография мотивират и някои бележки и препоръки. Несъмнената информативна (авторката я определя като научно-приложна) стойност на приложенията в три масива (списък на български кавър версии на италиански песни в периода 50-те – края на 80-те години на XX век; грамофонни плочи, издавани от звукозаписна компания „Балкантон“, на които са записани италиански песни в оригинал и на български език; седемте интервюта с певци, композитори, радиоредактор), би придобила по-висока аналитична значимост при по-плътното им интерпретиране и по-

органичното им включване в изследването. Това би било възможно с прилагането на актуални и интердисциплинарни (освен историко-музикологически, етнографски, културологически, антропологически, на медийните репрезентации и т.н.) инструменти и подходи. В текста и в приложенията има информация за функциониране на италианската вълна на концертната сцена и нейната публика; за фестивалната сцена на „Златния Орфей“ като културна индустрия; за медийните контексти на държавните радио, телевизия и компания „Балкантон“ и техните аудитории... Тази богата информация би придобила по-висок научен потенциал, когато не е само описана като набор от данни, имена, години и т.н., а разчетена в динамиката на културни вериги, възможни ключове към осветяване на българската популярна музика в близкото минало и нейните ревитализации днес с присъщите им икономически, политически, идеологически, властови и др. аспекти. Пожелавам на авторката да продължи по пътя на научните предизвикателства, което ще рече да не спира да се учи, да развива труда си, да го сподели с колегията и като публикувана книга.

5. Заключение

Дисертационният труд „Италианската MUSICA LEGGERA и българската естрадна песен до края на 80-те години на XX век — аспекти на влиянието“ с автор Дзана Видева Иванова е приносен според показателите за научна дейност: проблематизира сериозна тема, въвежда непозната информация, доразвива и обогатява съществуващите досега знания в българската наука. Специално ще отбележа важноста на избраната тема и подходите към нейното изучаване като част от перспективите за изследване на популярната и медийна музика, които са сред приоритетите на научната колегия на Сектор „Музика“ при ИИИЗк-БАН. Трудът напълно отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ за присъждане на ОНС „Доктор“. Оценката ми е положителна, гласувам убедено за присъждане на ОНС „Доктор“ на Дзана Иванова по професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство. Надявам се, че колегите от научното жури споделят това мнение.

19. 04. 2023 г.

Рецензент: 

(проф. дн Венцислав Димов)